

El 1910, l'escriptor Vicente Blasco Ibáñez començà el projecte de colonització de terres en la patagònia argentina on pretenia plantar arròs. La iniciativa va ser un fracàs i avui només un petit poble, Cervantes, queda com a testimoni del deliri.

El deliri austral de Blasco Ibáñez

Blasco Ibáñez, en la porta de la caseta que funcionava com a administració a Cervantes. Avui és la biblioteca municipal.

Cervantes és, probablement, el poble més trist de l'entorn. No té ni tan sols un bar on prendre alguna cosa de menjar i l'autobús no hi para si el viatger no li ho demana explícitament. Oficialment té 5.500 habitants però la població està molt escampada en les *chacras* o plantacions i el nucli urbà dona la impressió de ser, encara, una mica

JORDI SEBASTIA

Fotografia de la família Puig. Aquesta va ser una de les famílies que va seguir Blasco Ibáñez en el seu intent de colonitzar Cervantes.

provisional. Casetes baixetes i carrers polsosos envoltats de camps i camps de pomers. L'hivern contribueix a donar la imatge de tristesa perquè els arbres desproveïts de fulles mostren les seues branques nues en línies infinites. En primavera, diuen, el paisatge és verd i fresc. Muntanyes? Això en els Andes, uns quants centenars de quilòmetres a l'oest. A l'est, la pampa, i a més de mil quilòmetres, Buenos Aires. La zona viu del conreu de fruiters, sobretot pomes, però també bresquilles, peres, codonys i algu-

nes vinyes. El producte més genuí, la sidra. L'aigua ve del riu Negro, que dona nom a la regió, gràcies a una gran obra de canalització; però fa alguns anys les coses eren molt diferents.

Una rebuda inesperada. Cervantes va ser fundat l'any 1910 per l'escriptor valencià Vicente Blasco Ibáñez. Al poble encara

L'octubre del 1910, el president Figueroa Alcorta signava l'acta de cessió de les terres. Havia nascut oficialment Cervantes.

queden restes de la seua presència com la caseta des d'on va intentar dirigir la colonització de la zona, avui convertida en biblioteca municipal, i unes estranyes volutes de ferro a l'entrada del poble que, segons indica un cartell, són la relíquia del que van ser les bombes hidràuliques instal·lades per l'escriptor. L'aventura va començar l'any 1908, quan Blasco Ibáñez, que ja havia abandonat el català i havia escrit alguna de les seues novel·les més populars en espanyol (*La barraca*, *Entre naranjos*, *Flor de mayo*) va ser convidat

per la colònia d'emigrants espanyols a donar algunes conferències a l'Argentina. Per Blasco Ibáñez l'oportunitat era magnífica. Amb el viatge deixava enrere el tens ambient polític espanyol, que ja li havia valgut un curt exili a París. Després d'haver estat diputat a Corts en sis ocasions, amb el seu partit dividit entre els seus partidaris i els de Rodrigo Soriano i enmig d'una virulència que havia arribat als carrers, Blasco va buscar a l'Argentina una mica de tranquil·litat. Els emigrants volgueren afegir una nota cosmopolita a la celebració del primer centenari de la independència de la república i convidaren Blasco Ibáñez, en aquell moment corresposal a Madrid del diari *La Nación* i personatge ben conegut en aquelles terres. A canvi, l'escriptor rebria 300.000 francs. L'arribada a Buenos Aires va ser apoteòsica. Milers de persones esperaven l'escriptor, que no donava crèdit a la popularitat que havia assolit a l'altra vora de l'Atlàntic. Amb la recepció vingueren també els primers contactes amb la societat *porteña* que li donaren l'oportunitat de conèixer el president de la República, Figueroa Alcorta.

Després d'una sèrie de conferències sobre temes tan diversos com la imatge de l'Argentina a Espanya o la importància del geni ibèric en la conquesta d'Amèrica, l'escriptor rebria l'encàrrec d'escriure un llibre, *Argentina y sus grandezas*, que servira d'homenatge permanent

JORDI SEBASTIÀ

Perspectives de Cervantes. Dalt, a l'esquerra, l'església; a la dreta, l'estació del tren, que passa una vegada cada dia i la biblioteca amb un carro de l'època de la colonització. Baix, a l'esquerra, les restes de les bombes hidràuliques i a la dreta, uns carrers.

ROSANNA PUCHADES

dels emigrants al país d'acollida. Per documentar-se, Blasco Ibáñez va realitzar un viatge per l'extens país, en aquell moment en plena expansió econòmica. Després d'una breu estada a Madrid, Blasco Ibáñez retorna a l'Argentina per lliurar el llibre ja acabat i es reuneix de nou amb el president Figueroa Alcorta. Del que va passar en aquella reunió existeixen, almenys, dues versions. La més estesa a l'Argentina diu que el valencià va insistir tant al president sobre la bellesa i les possibilitats productives de la regió d'Alto Valle del Río Negro, en l'extrem més septentrional de la Patagònia, que Alcorta va decidir deixar-li una zona de 2.500 hectàrees per tal que la colonitzara. Filiberto León Roca, gran coneixedor de la vida i l'obra de l'escriptor, i actual president de l'Asociación de Amigos de Blasco Ibáñez, discrepa d'aquesta versió: "Ell no

era un colonitzador. Era un escriptor i un intel·lectual. Però pel prestigi que tenia d'home combatiu i emprenedor, els argentins van pensar que podria ser una persona ideal per dur endavant aquells projectes de colonització. Diguem-ne que ell va acceptar més que res perquè li agradà el repte, però no va ser una idea seua i, de segur, mai no va pensar a fer-se ric".

Siga d'una manera o d'una altra, l'octubre del 1910, el president Figueroa Alcorta signava l'acta de cessió de les terres a Blasco Ibáñez "y mediante su persona al contingente valenciano". Havia nascut oficialment Cervantes.

Arròs a la Patagònia. Aquell contingent valencià, unes cent famílies, era un grup ben heterogeni que l'escriptor havia reclutat sota la promesa de donar-los un lloc on refer el seu futur amb la

Les colònies de Blasco Ibáñez

propietat de terres fèrtils i apropiades per a un conreu que coneixien perfectament: l'arròs. En el seu diari, *El Pueblo*, va publicar anuncis on les terres que havia aconseguit eren descrites com una mena de Xauxa de la fertili-

Paella a Nueva Valencia

A Nueva Valencia, una finca del departament de Corrientes, al nord de l'Argentina, Blasco Ibáñez va intentar també cultivar arròs. Noranta colons el van seguir i s'hi van asentar el 1911. Les dificultats eren majors que en Cervantes perquè l'aigua

del riu més proper passava molts metres per sota de la línia de la futura plantació. Com a Cervantes, els motors van començar a funcionar i l'aigua va arribar als camps però mai en la quantitat suficient per poder inundar-los. Desestimat l'arròs, la colònia valenciana va intentar cultivar productes d'horta. La collita va ser bona, però no hi hagué compradors. Ofegat pels deutes i per les accions judicials que els colons van iniciar contra ell, Blasco Ibáñez, que ja s'havia desfet de Cervantes, va abandonar també Nueva València.

Els valencians van resistir fins a l'any 1914,

SALVADOR DOLZ

Perspectiva de Nueva Valencia. Baix, restes dels motors instal·lats per Blasco Ibáñez.

cinc anys sense poder acceptar la invitació de l'Ajuntament del seu poble de retornar a fer una visita, i hi ha altres descendents dels emigrants escampats per la regió.

Actualment Nueva Valencia no és més

que una explotació ramadera per on circulen vaques enmig d'un pasturatge immens, i una mica de selva. Amb paciència, encara s'hi poden trobar les restes de les construccions realitzades per bombejar l'aigua i alguna barraca on l'arròs, no el produït a la zona, que mai va existir, sinó el que s'importava del País Valencià, era emmagatzemat i comercialitzat. S.D.

SALVADOR DOLZ

tat. Famílies d'Alacant, Gandia, Oriola i Dénia s'embarcaren en l'aventura i es van dividir entre Cervantes, que encara no tenia nom, i una altra colònia situada més al nord, a la província de Corrientes, anomenada Nueva Valencia, de la qual no queda avui més que alguna ruïna (veg. requadre).

Segons l'acord a què havia arribat Blasco Ibáñez amb els colonitzadors, aquests tindrien la possibilitat de comprar la meitat de les terres, 1.200 hectàrees, mentre que la resta quedaria per a l'escriptor. Les famílies que es van decidir per Cervantes trobaven

una acollida diferent a l'esperada. La zona encara no havia estat urbanitzada i el poble més proper, General Roca, era, com qui diu, l'últim avanç de la civilització. Per acollir els nous colons només hi havia una nau similar als magatzems enmig d'un entorn hostil i fred. La fertilitat natural, fora de tot dubte, no garantia, tanmateix, que el sòl fora adequat per a l'agricultura. Prompte vindrien les dificultats.

Les primeres tasques dels colons van ser les d'anivellar i desbrossar els terrenys. Mentrestant, Blasco Ibáñez, que s'hostatjava a

l'hotel Toscano de General Roca, feia aturar el tren per baixar on pensava localitzar la futura estació de Cervantes. Després de baixar, supervisava les tasques de construcció de la que seria la seua residència, sobre un turonet, amb vistes als futurs arrossars. Un crèdit d'un milió de pesos servia per donar el suport econòmic al projecte, però ni els diners ni la voluntat dels valencians podrien amb la natura.

Un riu inestable. Després d'anivellar les terres, calia fer arribar l'aigua. El riu Negro discorre per una vall fonda i les terres havien quedat lluny del seu curs. Per tal de poder inundar els camps, es va constituir la Sociedad Cooperativa de Irrigación Colònia Cervantes, que posa en marxa un equip de dos motors de benzina i dues bombes centrífugues de 0,40 metres de diàmetre, capaces d'elevat 1.225 litres d'aigua per segon a 5 metres d'alçada. L'equip era, en l'època, de primera categoria, però no havien tingut en compte les grans diferències de cabal del riu entre l'estiu i l'hivern. L'estiatge obligava les bombes a consumir molt més combustible i, encara així, no arribaven a irrigar els camps. Als problemes d'abastiment d'aigua es van afegir els crèditicis, ja que els canvis polítics havien provocat que el banc que finançava l'aventura li retirara la confiança. A poc a poc la realitat es feia cruelment present. Feia fred, els camps continuaven secs i els diners s'havien acabat. L'actitud de Blasco Ibáñez, fins a aquell moment un orgullós personatge vestit amb sobretot negre i botes de muntar, també va canviar.

Segons comenta Regina de Pedro, mestra jubilada de Cervantes i estudiant de la seua història: "Els colons valencians van trobar que el responsable del fracàs era el mateix Blasco Ibáñez, que, a més, mantenia una actitud molt prepotent i distant. Per això, la seua eixida de Cervantes i de l'Argentina estan envoltades per la polèmica. Segons alguns testimonis, va haver de fugir perquè els colons, arruïnats, volien lin-

xar-lo. Uns altres van una mica més enllà i diuen que ho va fer disfressat de dona”.

L'únic fet documentat, en qual-sevol cas, és que el 1913 es va dissoldre la Sociedad de Irrigación, plena de deutes i amb unes bombes hidràuliques que no servien per al projecte original. Blasco Ibáñez va retornar les terres al ministre de Governació, José M. Rosas, i va centrar els seus esforços en Nueva Valencia abans de deixar, per sempre l'Argentina.

Els colons valencians, decebuts i sense recursos per tornar a Europa, va escampar-se pels pobles del voltant a la recerca d'algun treball. Molts d'ells es van quedar al poble d'Ingeniero Huergo, on ja començaven a cultivar-se els fruiters que, després, revitalitzarien l'economia de la zona.

Una escola i un escut. Avui a Cervantes no queden ja descendents directes d'aquells colons, encara que, potser és una mera coincidència, a la guia de telèfons apareixen cognoms com Duran, Garcés o Vidal. L'escola del poble porta el nom de Blasco Ibáñez i la fotografia de l'escriptor decora el despatx de l'*intendente* (l'alcalde, que en el moment de realitzar aquesta informació era un càrrec vacant, ja que Hugo Óscar Cuevas, triat en les darreres eleccions, havia dimitit per les seues divergències amb el cap de policia). Els alumnes aprenen l'origen del poble i visiten les restes de l'equip de bombeig, que figuren en l'escut

municipal, mentre les runes de la casa que havia de ser de Blasco Ibáñez i que mai va arribar a ser acabada, es cobreixen de brossa.

El 1920 es va completar l'obra del canal de regadiu que travessa tota la regió de l'Alto Valle del Río Negro. Amb l'aigua arribaren nous pobladors i la possibilitat de plantar productes més apropiats al clima, com ara els fruiters, que no l'arròs. A poc a poc Cervantes va anar sortint de la crisi que va acompanyar el seu naixement i incorporant-se a la prosperitat

Regina de Pedro, mestra, i Hugo Óscar Cuevas, alcalde del poble. Recorden la presència de Blasco Ibáñez entre l'admiració i la crítica.

En el seu diari, 'El Pueblo', publicà anuncis on les terres que havia aconseguit eren descrites com una mena de Xauxa de la fertilitat.

que caracteritza els pobles que l'envolten. No obstant això, la bona sort no ha acabat d'arribar. En els últims anys, l'exportació de la fruita ha patit una aturada i els diners que provenien de la indústria del petroli, de la qual vivien alguns pobles més llunyans, ja no arriben. Molts pous s'han assecat i d'altres han caigut en

mans d'empreses privades que han reduït dràsticament plantilles.

L'última inversió important en Cervantes ha estat la de la Telefónica argentina, ara una filial de telefónica espanyola, que el passat mes de juliol, va inaugurar una nova central de comunicacions. Assabentat de la història del poble, el president de la companyia a Argentina va voler visitar-lo i va celebrar una jornada en memòria de Blasco Ibáñez, amb la presència de periodistes i funcionaris. La breu visita va animar momentàniament la vida del poble, generalment aliè als esdeveniments socials i polítics.

De Blasco Ibáñez, queda, doncs, el record, cada vegada més confús, i el desig dels responsables municipals de poder tenir, algun dia, les seues obres completes a la biblioteca municipal.

Xènia Busse/ Jordi Sebastià
(Argentina)

La genealogia de la moral Dissertacions I i II

F. Nietzsche

Document de treball que permet l'estudi de l'obra de l'autor amb l'ús de textos originals i explicatius, activitats i material complementari.

Int. i comentaris de Joan B. Llinares, trad. de Joan Leita.

Universitat de València
"Educació. Materials de Filosofia", 11

La memòria de les pedres

Carol Shields

Premi Pulitzer 1995
(Estats Units)

Premi de la Crítica 1994
(Estats Units)

Premi del Governador General 1993 (Canadà)

Edicions 62
"El Balanci", 288

El regne de Tentipotenti

Enric Lluch

Al nou alcalde de Senill II passà pel cap... Si ll passà pel cap convertir el poble en regne independent, amb fronteres, bandera, llengua, himne i tota la pesca. Us imagineu el sambori?

Il·lustracions de Robert Amoraga

Edicions del Bullent
"Els llibres del gat en la Lluna". 14